491-99-8
Դ-29

4181

1884

0194 - 10/[illegible]

2010

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

491.99-8
Յ Ղ-29
428
186ՊԱ

ՀՆՉԱԿԱՆ ՈՃՈՎ

ՅՕՐԻՆԵՑ

Ն. ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՏԵՍՈՒՉ

ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ
БИБЛИОТЕКА
Г. А. ХАЛАТЬЯНЦА
Գ. ԽԱԼԱԹԵԱՆՑ

1002
8869

Հ.Ս.Խ.Հ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
С.С.Р.А. Публичная Библиотека
7/XI 1922
имени А. Мясникяна
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ

1884

2002

11758

Дозволено Цензурой. СПБургъ. 23. Октября 1881 г.

Druck von W. Heinrich in Wien. — Selbstverlag des Verfassers.

ԳԻՏԵԼԻՔ

Առաջիկայ այբբենարանս բաժանուած է 12 դաս, որն վարժապետը, նայելով իւր աշակերտներու զարգացմանը, կարող է բաժանել որքան եւ բարի համարէ:

Իւրաքանչիւր դասին վարժապետը պիտի սովորեցնէ աշակերտներուն 4 կամ 5 տառի (գրի) ո՛չ անունը կամ ձայնը, այլ նորա հնչիւնը*, եւ պինդ պիտի տպաւորէ նոցա յիշողութեան մէջ նորա ձեւը:

Մանկավարժական ամենօրեայ փորձով մենք նկատել ենք, որ հայկական ընթերցանութեան տարտամ յառաջ գնալու պատճառները մօտաւորապէս այս պարագայքն են, նախ՝

Գրերի իրար հետ ունեցած արտաքին նմանութիւնը, ինչպէս՝ ա եւ տ, ո եւ ս, զ եւ դ, ջ եւ շ եւայլն:

Երկրորդ՝ ւ եւ յ տառերի ներկայութիւնը մեր այբուբենից մէջ, որոնք բառերի մէջ զանազան տեղ գրուած, բոլորովին զանազան ձայն եւ հնչիւն ունին. եւ

Երրորդ՝ շատ բառերի մէջ գտնուած 3, 4 մինչեւ անգամ 5 եւ 6** միմեանց մօտ բաղաձայնները, որոնք չափազանց կը դժուարացնեն աշակերտաց վարժ եւ պարզ ընթերցանութիւնը, մենք ըստ կարելւոյն դիւրացուցինք:

* Հայոց տառերի կամ գրերի անունները այսպէս են՝ այբ, բեն, գիմ, դա, եչ, եւայլն. տառերի ձայներն են՝ բէ, գէ, դէ, չէ, ղէ, եւայլն. իսկ հնչիւն կ'ունենան միայն բաղաձայն տառերը, ուր մինչեւ անգամ ը՛ը հազիւ կը լսուի, զոր օր. սը, դը, ռը, թը, վը, եւայլն:

** Զոր օրինակ՝ սրտցաւութիւն, սկզբնական, քստմնելի, քրթմնջիւն եւայլն:

Առաջին դասերի մէջ տեղ տեղ դրած են ոչ բառեր, այլ աննշանակ վանկեր. ամէն փորձառու հմուտ հայ մանկավարժ կը հասկանայ, որ մենք յակամայս այդպէս վարուեցանք. նախ որ՝ հայ ժողովրդի գիտցած եւ գործածած զուտ հայկական անաղճատ բառերը հազար հատէն աւելի չեն, թէեւ բառարանների մէջ ունեցածներս եօթանասուն հազարէն աւելի է եւ այդ չնչին քանակէն (հազարէն) անհնար էր մեզ հեգելու եւ կարդալու համար ընտրել հարկաւոր բառերը. եւ երկրորդ՝ տղայոց համար անհասկանալի բանդաֆողանդ'ները, հրամանք'ները, Չըլէբ'ները, եւայլն, ինչո՞վ աւելի օգուտ պիտի բերեն գործին, քանթէ մեր յակամայս ի կիր արկած դա դօ, դօ դա, օօ աա վանկերը: Այստեղ գլխաւոր բանը դիւրին եւ շուտ կարդալ սովորելումն է:

Ուժս հասածի չափ աշխատեցայ այս դժուարութիւններն հեռացնելու, եւ յուսամ որ բաւականին թեթեւութիւն տուի թէ վարժապետին եւ թէ աշակերտին, եթէ միայն առաջինը ինչպէս որ հարկն է, ըմբռնէ ձեռնարկիս ոգը եւ հասկացնէ աշակերտին:

Ռ. Պ.

Երկաթագիր:

Ա Բ Գ Դ Ե Զ Է Ը Թ Ժ

Ի Լ Խ Ծ Կ Հ Ձ Ղ Ճ Մ

Յ Ն Շ Ո Չ Պ Ջ Ռ Ս Վ

Տ Ր Ց Ւ Փ Ք Օ Ֆ

Բոլոր գիր:

ա բ գ դ ե զ է ը թ ժ ի լ խ ծ կ հ ձ

ղ ճ մ յ ն շ ո չ պ ջ ռ ս վ տ ր ց ւ

փ ք և օ ֆ

Նօտր գիր:

ա բ գ դ ե զ է ը թ ժ ի լ խ ծ կ հ ձ ղ ճ մ յ ն շ ո չ պ

ջ ռ ս վ տ ր ց ւ փ ք և օ ֆ

Առաջին դաս:

ա ո տ ս

ա տ ս ո

տ ա ո ս

ս ո ա տ

ո ս տ ա

սո	տա.	տա	սո
ոս	տա.	ատ	ոս
տո	սա.	սա	տո
ոս	աս.	ոտ	աստ
սո	սա.	սա	սո
տո	տա.	տա	տո
տոս	տոտ.	սոս	սոտ
տաս	տոս.	սաս	աստ
տատ	սատ.	տոա	սոա
սոսա	սասոս.	տոսա	ասատո
աս տա	ատ աս.	ատ աս	աս ատ
ո սոտ	ո տոս.	ա սատ	ա սաս
ա սա.	տաս.	ո տա.	սա.

Երկրորդ դաս:

դ գ բ ե

դ գ ե բ

գեդ. դեգ բեգ. բեդ. դեբ. գեբ. գեդ.

ա ո տ ս

ա բ գ դ ե ո ս տ

բա բա. բա բե. բո բա. բո բե.

գո դա. դա դա. գո գե. դա գո.

դե դա. դա տե. դո բա. բո դա.

ես. ետ. գետ. տեղ. դետ:

Երրորդ դաս:

զ ղ ջ շ ի

զի. ղի. ջի. շի. իզ. իղ. իջ. իշ.

ա ո տ ս

դ գ ե բ

զ ղ ջ շ ի

ա ո զ տ ս ղ գ դ ջ ս տ

աղ. սաղ. տաղ. բաղ.

բե. զե. տե. սե. ղե. չե. ջե. շե.

ա բ գ դ ե զ ի շ ո ջ ս տ

զոս. բա զե. զա զա. զատ. շատ. տաղ. տաշտ.

զաշտ՝ շիղ. շիշ. շիտ. ա զի:

Չորրորդ դաս:

ժ ծ վ լ է

ժա ժե ժէ ժի ժո ծա ծե ծէ ծի ծո վա վե վէ

վի վո լա լե լէ լի լո վաշ. վազ. վա զէ. լաւ,

լաշ. լոշ.

ա բ գ դ ե զ է ժ ի լ ծ ղ շ ո ջ ս վ տ

տղ. տղա. տղաս. ա սա. լծէ. լծէ. ծլ. ծիլ. ծլէ.

տի. տիզ. ա ժէ.

բա. աբ. գա. ագ. դա. ադ. զա. զի. ժա. աժ լա.
ալ. ծա. ած. ղա. աղ. շա. աշ. ջա. աջ. սա. աս.
վա. ավ. տա. ատ.

բա բի. բա զէ. լա լէ. լծ. լծէ. ծի ծաղ. շիլ. վէս։

Հինգերորդ դաս։

խ փ կ թ օ

խա. ախ. խե. եխ. խի. իխ. խո. ոխ. խօ. օխ. փա.
ափ. փե. եփ. փէ. էփ. փի. իփ. փո. ոփ. փօ. օփ.
կա. ակ. կե. եկ. կէ. էկ. կի. իկ. կո. ոկ. կօ.
օկ. թա. աթ. թե. եթ. թէ. էթ. թի. իթ.
թո. ոթ. թօ. օթ։

խա բել. խե լօք. խե լք. խելք. խոտ. բա խոտ.
փա խոտ. բախոտ. թա խիթ. թախիթ. լա խոտ. լախոտ.

ա ե է ի ո օ

ա բ գ դ ե զ է թ ժ ի լ խ ծ կ ղ շ ո ջ ս վ տ օ

օ ծ ե լ. օծ ել. օ ծել. օծել. օ տ ա. օտ ա.
օ տա. օտա. օր. օղ. տ օ ն. տօն։

Վեցերորդ դաս։

ն հ ձ ճ

նա. ան. նե. են. նի. ին. նո. ոն. նօ. օն. հա. ահ.
հե. եհ. հի. իհ. հո. ոհ. հօ. օհ. ձա. աձ. ձե. եձ.
ձի. իձ. ձո. ոձ. ձօ. օձ. ճա. աճ. ճե. եճ. ճի. իճ.
ճո. ոճ. ճօ. օճ.

ա բ գ դ ե զ է թ ժ ի լ խ ծ կ հ ձ ղ ճ շ ո ջ
ս վ տ օ

թա զէ. թա զի. թա թավ. ճա կատ. լաթ.
թլ վատ. լակ. լամ. լաց. թաց. սով. սոխ. նաշ.
շան. նշ ան. նշան. տղ ա. տղա. կով. հավ. հավես.
վան. վանկ. հա վանկ. խոզ. սե ղան։

Եօթներորդ դաս։

ռ ր ց չ

ա ե է ի ո օ

առ. ար. աց. աչ. եռ. եր. եց. եչ. էռ. էր. էց.
էչ. աց. հաց. ցեց. ցից. բոց. օձ.
տէր. տէր տէր. տէրտէր. մա մա. մամա. մար.
մարդ. բեր. բե րան. բե րա նդ բաց. բո կիկ.

տղան բո կիկ է. տղան խելօք է. տղան չար է.

տղա. տղան:

կով. ձի. ած. մարդ. շա պիկ. խա լաթ. հա գիր

գնա բակ. վա. վան. վանք. ղա. ղան. ղանք.

խա ղանք. եր. թա. թան. թանք. եր թանք.

խա ղանք. կե ցիր. բեր. առ. տար. գրէ:

Ութերորդ դաս:

մ պ ք փ

ա ե է ի ո օ

մա ամ մե եմ մի իմ մո ոմ պա ապ պե եպ

պի իպ պո ոպ պօ օպ քա աք քե եք քէ էք

քի իք քո ոք փա ափ փե եփ փի իփ փո ոփ

փօ օփ

ը.

ընդ. ընդ մէջ. ըն ծա. ըն կեր. ըն թրիք.

ըմ պել. ընդ էր. ըմ բոստ. ըն կալ. ընկ ճել.

ըղ տա պան:

տա գր. վա գր. խն դիր. բա նդ. գոր ծդ.

համ բա րդ. ձեռ քդ. մա տդ. ոտ քդ. գր իչ.

գրիչ, գրի չդ:

ա բ գ դ ե զ է ը թ ժ ի լ խ ծ կ հ ձ ղ ճ մ ն շ

ո չ պ ջ ռ ս վ տ ր ց փ ք օ ֆ

տղա ա րի եր թանք ժամ: ա ղօթք ա րա, համ բա րդ սո վո րէ: գնա գրիչ բեր: խն ձոր բեր, կտրէ կեր: մե ղր. մեղր. տղա ապ րիս. մարդ. վարդ. սարդ. գը նա մօ րդ ա սա քե զի գր իչ թող տա:

Իններորդ դաս:

եա, եօ.

եաբ. եագ. եադ. եազ. եաթ. հէքեաթ. եաժ. եալ. օրհնեալ. եախ. եա խա. եած. եակ. որդեակ. եահ. եահնի. եաձ. եաղ. եաճ. եամ. եղեամ. եան մա մի կոն եան. եաշ. եաչ. եապ. եաջ. եառ. եաս. եատ. եար. զղեար. եաց. թշնամեաց. եափ. եա փն ճա. եաք. եաֆ:

եօք. արդեօք. եօթ. եօլ. եօխ. եօկ. եօմ. եօն. եօշ. եօչ. եօռ. եօտ. եօֆ:

որդեակ օրհնեալ լի նիս: շա բա թը եօթ նեակ ալ կաս վի, վա սն զի եօ թը օր կա նո րա մէջ:

գնա մտ իր սեն եակ: մար գա րի տէ ման եա կը գե ղե ցիկ զարդ է: եօ թը օ րէն շա բաթ կը լա: եօ թը ի մաս տա սէր նե րը խե լօք մար դիկ է ին:

Տասներորդ դաս:

ւ

աւ, եւ, և, իւ.

նաւ. հաւ. բաւ. գր աւ. խաւ. շա րաւ. խաւար. տաւ ար. զաւ ակ. նաւ ակ. ձաւ ար. նշ աւ ակ. աւ ան ակ. բաւ ա կան. աւ ա զակ. գաւ ա զան. աւ ազան:

եւ. դեւ. թեւ. խեւ. ձեւ. չեւ. սեւ. քեւ. աղ եւ. ա րեւ. բա րեւ. անձ րեւ. հեւ ալ. տե րեւ. տեւ ել:

և. դև. թև. խև. ձև. չև. սև. քև. ա րև. բա րև. անձ րև. հև ալ. տե րև. տև ել:

տիւ. գրիւ. խո իւ. թիւ. ճիւ. հա շիւ. ցր իւ. քիւ. պա տիւ:

բիւր. գիւղ. գիւտ. դիւթ. նիւթ. դիւր. զիւր. իւր. լիւղ. խիւս. ծիւ րել. կիւս. կն իւն. հիւթ. հիւ ծել. հիւղ. հիւ լէ. հիւս. հիւ ան. հիւ սել. հիւր. ձիւթ. ձիւն. ճիւղ. միւս. միւ ռոն. շիւղ. սիւն. սիւք. փիւղ. փիւ նիկ. ա լիւր. կոր իւն. ար իւն:

Մետասաներորդ դաս:

ու

ութ. ուլ. ուխտ. ուղտ. ումպ. ունդ. ուշ. ու ռի. ուս. ուս տի. ուս տր. ուր. ու րախ. ու րուր. ուր ջու. բու. բութ. բուռ. բուստ. բուտ. բուրգ. բուրդ. բուք. դու. դուլ. դուռ. դուր. դուս տր. դուրս. դուքս. զուտ. զուր. զուրկ. թուզ. թութ. թուխ. թուխտ. թուր. թուփ. թուք. լու. լուծ. լուռ. լուր. խութ. խուլ. խումբ. խունկ. խուց. ծուխ. ծունկ. ծուռ. կուզ. կուժ. կունտ. կուշտ. կու պր. կուռք. կուտ. հում. հուն. հունձք. հուր. ձուկն. մուկ. մուկն. մունջ. մուշկ. մուր. մուրճ. նուշ. նուռն. նուրբ. շուն. շունչ. շուրջ. շուք. չում. պուտ. ջուր. սուզ. սունկ. սուտ. սուր. սուրբ. վուշ. ցուլ. ցուպ. ցուրտ. փունջ. փուշ:

յ

յաղ թել. յա ճախ. յա մառ. յա մր. յան կարծ.
յան ցանք. յա պա ղել. յա ջող. յաս միկ.
յա տակ. յա տուկ. յարգ. յար գել. յար մար.
յա ւի տեան. յե տին. յե սան. յի մար. յի շել.
յի սուն. յո պոպ. յոր դոր. յու նիս. յու լիս.
յօ ժար. յօ րան ջել:

այգ. այ գի. այդ, այ ժմ. այլ. այծ. այս. այն.
այդ. այրի. այց. բայ. բայց. գայթ. գայլ. գայռ.
այր. եղ բայր. ժայռ. լայն. խայթ. խայծ.
խայտ. խայ տա ռակ. ծայր. կայթ. կայ լակ.
կայծ. կայ ծակ. կայմ. կայ սր. կայ տառ. կայք.
հայ. հայկ. հայս. հայր. հայց. ձայն. ճայ.
մայր. յայն ժամ. պայ ծառ. պայ ման. պայտ.
պայ տառ. ջայ լամ. սայլ. սայ լակ. սայր. վայ.
վայր. վայ րե նի. վայր կեան. ցայգ. փայլ.
փայտ. քայլ. քայռ. կն քա հայր:

ոյժ. ոյծ. բոյթ. բոյլ. բոյծ. բոյն. բոյս. գոյժ.
գոյն. գոյշ. դոյզն. զգոյշ. զոյգ. թոյլ. թոյր.

ժոյժ. լոյս. խոյզ. խոյթ. խոյս. խոյր. կոյս.
կոյտ. կոյր. հոյզ. հոյն. ձոյլ. մոյգ. մոյթ. մոյն.
մոյր. յոյզ. յոյժ. յոյլ. յոյն. յոյս. նշոյլ. նոյն.
շոյտ. պոյտ. սոյն. տոյժ. ցոյց. փոյթ. քոյր.
համ բոյր:

գտայ. տղայ. կըլլայ. զար մա ցայ. ու րա խա ցայ.
ի մա ցայ. կա մայ եւ ա կա մայ. ար քայ. զօ րա ցայ.
զո պայ. բար կա ցայ. ըն ծայ. լու մայ. վրայ.
վե րայ.

սր բոյ. խոյ. մար դոյ. գոյ. ար տա քոյ.
աս տու ծոյ:

1502
8869

Հ.Ս.Խ.Հ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
* С.С.Р.А Публичная Библиотека *
7/XI. 1922
имени А. Мясникяна
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

Երկաթագիր*:

Ա Բ Գ Դ Ե Զ Է Ը Թ Ժ Ի Լ Խ Ծ Կ Հ
Ձ Ղ Ճ Մ Յ Ն Շ Ո Չ Պ Ջ Ռ Ս Վ Տ Ր
Ց Ւ Փ Ք Օ Ֆ

ԱՒԵՏԱՐԱՆ· ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ· ԱՌԱԿ· ԴԱՍԱԳԻՐՔ· ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ· ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ· ՀԱՅԱՍՏԱՆ· ԱՐԱՔՍ· ԱՐԱՐԱՏ· ՄԱՍԻՍ· ԷՋՄԻԱԾԻՆ· ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ· ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ· ԹԻՖԼԻՍ· ԱՆԻ· ԵՂԻՇԷ· ՄՈՎՍԷՍ ԽՈՐԵՆԱՑԻ· ԵԶՆԻԿ· ՎԱՐԴԱՆ· ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ· ՂԵՒՈՆԴ ԵՐԷՑ:

*) Հայոց գիրերը (Նշանագիրք) հնարեց սուրբ Մեսրովբը, որ Մաշթոց եւս կ՚ասուի: Երկաթագիր կ՚ասուին այն պատճառով, որ հին ժամանակները երկաթի գրիչով կը գրէին մագաղաթի վրայ: Մեր հին գրքերը (մատեանները) երկաթագրով գրուած են:

Նօտր գիր*:

ա բ գ դ ե զ է ը թ ժ ի լ խ ծ կ հ ձ ղ ճ մ յ ն շ ո չ
պ ջ ռ ս վ տ ր ց ւ փ ք օ ֆ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

* Նօտր գիր կ՚ասուի այն պատճառով, որ առաջին անգամ ասոր գործ կ՚ածէին նօտարները:

Կարդալիք:

1.

Տղաք շատ կը սի րեն միր գեր[1]: Գլ խա ւոր միր գե րը աս քա նին՝ սեխ, ձմե րուկ, սանձ, խն ձոր, բալ[2], կե ռաս, ծի րան[3], սա լոր, դեղձ, խա ղող:

Նմա նա պէս տղաք կը սի րեն չոր միրգ: Չոր միր գե րը աս քա նին՝ ար մաւ[4], եղ ջիւ րիկ[5], չա միչ, թուզ, նուշ[6], պիս տակ[7], շա գա նակ[8], ըն կոյզ:

Չին մի ր գուս պէտ քա կան կեն դա նի[9] է. ձի ով ճան փայ կը քա լեն, տե ղէ տեղ ապ րանք[10] կը տա նեն, եւ ձի ե րն վրայ կը հեծ նեն:

Կո վը կու տայ կաթ: Կա թէն կը շի նուի պա նիր, կա րագ, մա ծուն եւ ու րիշ հար կա ւոր եւ ա ռող ջա րար ու տե լիք: Կո վին թարմ[11] կա թը շատ օգ տա ւէտ է մա նր տղոց: Գի նի ի, գարե ջու րի[12], սուր ճի[13] ու չա յի տեղ շատ լաւ կը լար, ե թէ տղոց կաթ տա յին խմե լու:

2.

Տու նը ու նի չորս պատ, մէկ կտուր, մէկ յա տակ, շատ դու ռեր եւ պա տու հան ներ[14]: Տու նը ու նի սան դուղք[15] եւ ծխ նե լոյզ[16]:

[1] Եմիշ. [2] ֆիշնա. [3] զէրտալի. [4] խուռմա. [5] քէչէպույնուզ. [6] պատէմ. [7] ֆըստըղ. [8] կաստանա. [9] հայվան. [10] պարի. [11] թազէ. [12] փիվա. [13] խահվէ. [14] փէնճէրէ. [15] մէրտիվէն. [16] թուլումպա:

Շու նը եւ կա տուն տու նի պա հա պան ներ են. շու նը կը վախ ցնէ ու կը քշէ գո ղին. կա տուն ալ կը հա լա ծէ մու կե րուն:

Մա րին (հա ւը), ա քա ղա ղը[17], սա գը[18], բա դը[19], հն դու հա ւը[20] ըն տա նի հա ւեր են:

Ձին, կո վը, ոչ խա րը, այ ծը, գո մէ շը, է շը, ջո րին[21] ըն տա նի կեն դա նի ներ են:

Գայ լը, ա ղուէ սը[22], առ իւ ծը[23], վագ րը[24] վայ րե նի[25] գա զան ներ են. նո ցա մի սը չի ուտ ուիր:

Եղ ջե րուն[26], վի թը[27], այ ծեա մը[28] է րէ ներ[29] են. նո ցա մի սը կու տուի:

Ա ղաւ նին ըն տա նի թռ չուն է:

Թռ չուն նե րուն մէ ջը ա մե նէն ա խորժ[30] ձայն ու նե ցո ղը սո խա կն[31] է:

Սո խա կը, վար դը ու գա րու նը մի ա սին գո ված են:

3.

Ծա ռը կը բու սնի հո ղի վրայ: Ծա ռը ու նի ար մատ[32], բուն[33], ոս տեր[34], ճիւ ղեր եւ տե րեւ ներ[35]:

Պար տէ զը այն պէս տեղ է, ուր կը բու սնին շատ պտ ղա տու[36] ծա ռեր ու թու փեր[37]: Պար տէ զի մէջ կը

17 խօռօզ. 18 խազ. 19 փաթի. 20 կօւէլ. 21 խաթըր. 22 թիլքի. 23 ասլան. 24 խափլան. 25 եապանի. 26 սըղըն. 27 ճէյրան. 28 եապանի ած. 29 եապանի հայվան. 30 անուշ. 31 պիւլպիւլ. 32 քօք. 33 քիւթիւք. 34 պուտաղ. 35 եափրախ. 36 մէյվալը. 37 մէշալըխ:

բու սնին խն ձո րը, տան ձը, սեր կե ւի լը[38], դեղ ձը[39], ծի րա նը, կե ռա սը, բա լը, զկ եա րը[40], սի նը[41], նու շը, ըն կոյ զը:

Ան տա ռը[42] մէկ մեծ դաշտ է՝ վը րան բսած մեծ մեծ ծա ռե րով: Ան տա ռի ծա ռե րը կամ ան պը տուղ են եւ կամ նո ցա տուած պը տուղ նե րը[43] վայ րի են, ինչ պէս՝ դաւ նիճ, քար ճին[44], կո կամ, մօր[45]:

4.

Անձ րեւ ի[46] ու հա լած ձիւ նի[47] ջու րե րը կը վա զեն, վը տակ[48] եւ աղ բիւր[49] կը կազ մեն: Շատ վը տակ ներ ու աղ բիւր ներ մի ա սին կը խառ նու ին ու գետ[50] կը լան. գե տե րուն ջու րե րը մի ա սին կը ժո ղով ուին ու լիճ[51] կամ ծով կը լան: Ծո վին ջու րը դառն ա ղի է խմե լու պէտք չի գալ:

Ա շա կեր տը դպ րոց կեր թայ դպ րո ցին մէ ջը կը սո վո րեց նուն նո րան վարժ ա պետ նե րը: Դպ րո ցին մէ ջը շատ դա սա րան ներ կան: Դա սա րա նին մէ ջը կը սո վո րեց նուն նո րան վարժ ա պետ նե րը: Դպ րո ցին մէ ջը շա րած են գրա սե ղան ներ, նս տա րան ներ[52], սեւ տախ տակ, աշ խար հա ցոյց ներ[53]:

Ա շա կեր տը կը կար դայ գր քի վրայ եւ կը գրէ թղ թի ու սեւ տախ տա կի վրայ: Ես կա րող եմ չորս

38 Հայվա. 39 շէֆթալը. 40 մուշմուլա. 41 օվազ. 42 մէշա. 43 մէյվա. 44 ախ-լաթ. 45 պուռլէկէն. 46 թաթաւ. 47 բուք. 48 ըրմաք. 49 չօռխախ. 50 չայ. 51 կէօլ. 52 թավլու. 53 քառթա:

բա նով գրել՝ գրի չով[54], մա տի տով[55], քա րա գրի չով[56] եւ կա ւի ճով[57]: Յի մար մար գիկ ա ծու խով[58] պա տին վրայ կը գրեն. իսկ ջի մար տղաք կը գրեն սե ղան նե րուն[59] եւ պա տու հան նե րուն վրայ:

5.

Ժա մա նա կը այս պէս կը բա ժա նուի՝ տա րի, ա միս, շա բաթ, օր, ժամ[60], րո պէ[61] եւ վայր կեան[62]: Տա րին ու նի տասն եր կու ա միս: Ա մի սը ու նի չորս շա բաթ: Շա բա թը ու նի եօ թը օր: Օ րը ու նի քսան չորս ժամ: Ժա մը ու նի վաթ սուն րո պէ: Րո պէն ու նի վաթ սուն վայր կեան: Շա բա թուայ օ րե րուն ա նուն նե րը այս պէս են՝ եր կու շաբ թի, ե րեք շաբ թի, չո րեք շաբ թի, հինգ շաբ թի ուր բաթ, շա բաթ, կի րա կի, որ մի ա շա բա թի ալ կ՚ըս ուի:

Ա միս նե րուն ա նուն նե րը այս պէս են՝ յու նու ար, փե տրու ար, մարտ, ապ րիլ, մա յիս, յու նիս, յու լիս, օ գոս տոս, սեպ տեմ բեր, հոկ տեմ բեր, նո յեմ բեր, դեկ տեմ բեր:

Տա րին ու նի չորս ե ղա նակ՝ գա րուն[63], ա մառ, ա շուն, ձմեռ:

Ա մէն խե լօք տղայ պի տի ի մա նայ ան սխալ համ րել: Մի (մէկ), եր կու, ե րեք, չորս, հինգ, վեց,

[54] խալէմ. [55] քառանտաշ. [56] կուիֆէլ. [57] պօռ. [58] քօմիւր. [59] սթօլ. [60] սահաթ. [61] մինութ. [62] սէքունտ. [63] պահար. կիւզ:

եօ թը (օխ տը), ու թը, ին նը, տա սը, տաս նը մէկ, տասն եր կու, տասն ե րեք, տաս նը չորս, տաս նը հինգ, տաս նը վեց, տասն եօ թը, տասն ու թը, տասն ին նը, քսան, ե րե սուն, քա ռա սուն, յի սուն, վաթ սուն, եօ թա նա սուն, ութ սուն, ին նը սուն, հար իւր, հա զար, բիւր, մի լի օն:

Բիւ րը ու նի տասը հա զար. մի լի օ նը ու նի հա զար ան գամ հա զար:

Թուա նշան նե րը այս պէս կը գր ուին. սո վո րէ ու կար դա:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
16 17 18 19 20 30 40 50 60 70 80 90
100 1000 10,000 1,000,000

Առածներ։

1.

Խօսէ՛ քիչ, բայց ճիշդ,
Սուտը կ՚վնասէ միշտ։

2.

Քեզ տըւողին հաց ու ջուր,
Անկեղ սրտով միշտ փառք տուր։

3.

Երեսըդ որ կարմըրեցաւ,
Մէջըդ Աստուած խօսեցաւ։

4.

Աղօթ արա՛, աշխատէ՛,
Այդ քեզ չարէ կ՚ազատէ։

5.

Թէ որ խիղճըդ մաքուր է,
Քունըդ քաղցր ու ամուր է։

6.

Ի դէպ խօսիս՝ ճարտար ես,
Ի դէպ լըռես՝ հանճար ես։

7.

Թէ չըյարգես դու ծերունի,
Ծերանալու չես արժանի։

8.

Ամառը ցանել չուզենաս,
Ձմեռը քաղցած կը մնաս։

Հանելուկներ։

1.

Մէջըս ունիմ երեք տառ,
Կը կարդացուիմ երկու բառ,
Դէպի առաջ՝ քաղաք եմ,
Դէպի ետ՝ մեծ նաւակ եմ։

2.

Ձայնըս նըման է նախաստեղծ մարդուն,
Դան տունի փոխէ, պոչիս ալ դիր նուն.

3.

Գլուխըս ժամ է, փորըս ան է, պոչըս ակ
խեւ էք, թէ որ չիմանաք։

4.

Լեզուս անուշ ու ճարտար,
Կը հասկնայ բոլոր աշխարհ։

5.

Այսօր գըլոր մարմառ քար,
Վաղը կթռչիմ վեր ու վար։

6.

Կանանչ աթոռներու վրայ կարմիր հարսեր նըստած,
Ճանկըռտան կատուներ չորս քովերը փըռուած։

7.

Անուն տուր մէկ թռչունի,
Որ տասներկու բուն ունի,
Բուներու մէջ չորսական
Միատեսակ ձուեր կան,
Ու այդ ձուերու մէջէն,
Միշտ եօթնական ձագ կ՚ելլեն։

8.

Հաւ եմ՝ կաթ ունիմ,
Գազան եմ՝ խանաթ ունիմ։

9.

Կուգամ փափուկ,
Կ'երթամ ծածուկ,
Կանչին տաքուկ,
Մարգոց պաղ եմ,
Տըղոց խաղ եմ։

10.

Առանց մաղի կը մաղուիմ,
Հողին հետը կը շաղուիմ,
Գետնին տակը կըթաղուիմ,
Ծառին, բուսին կուտամ աճ,
Սեւ հողը կ'անիմ կ'անանչ։

11.

Թեւաւոր կովեր,
Կերան դաշտ ու ցան,
Չըգեցին փախան։

12.

Վայլացք եմ գարնան,
Ամառը կ'զովացնում,
Կ'ուտեցնում աշնան,
Ձմեռը կ'տաքցնում։

13.

Գիշերները արթուն զարթուն,
Ցորեկները նըստուկ խաթուն,
Ինչ որ կ'ուտիմ՝ ան աղ կ'ուտիմ,
Բոլոր օրը մատաղ կ'ուտիմ։

14.

Թէ գրաբառ եմ, —
Մանիկ եմ օրուայ.
Թէ աշխարհաբառ եմ, —
Մէջս աղօթք արա։

Հանելուկներու բանալին։ 1 Վան, նաւ։ 2 Ատամ։ 3 Ժամանակ։ 4 Նուագարան։ 5 Ձու։ 6 Վարդի թուփ։ 7 Ամիս, շաբաթ, օրեր։ 8 Չղջիկ։ 9 Ձիւն։ 10 Անձրեւ։ 11 Մարախ։ 12 Ծառ։ 13 Կատու։ 14 Ժամ։

Մանկական ոտանաւորներ։

1. Խելօք երեխայ.

Խելօք երեխան այսպէս պիտ լինի —
Կանուխ պիտ զարթէ, շուտ քուն պիտ մտնի.
Պիտի չի մաշէ սիրտը հօր ու մօր,
Դպրոց պիտ երթայ, սովրէ ամէն օր։

---

2. Աքլոր.

Ինչո՞ւ աքլորը կայնած բակի մէջ,
Իր կուկուրիկուն կըկանչէ անվերջ։

Վասն զի վաղուց արեւն է ծագել,
Բայց ծոյլ երեխան քընէն չէ զարթել,
Տեղէն չէ ելել, աղօթք չէ արել,
Դպրոցի դասը դեռ չէ սովրել։

Դորա համար է աքլորն բակի մէջ,
Իր կուկուրիկուն կըկանչէ անվերջ։

---

3. Անձրեւ.

Անձրեւ անձրեւ՝ ցած արի,
Բուսցո՛ւր ցորեն ու գարի,
Բուսցո՛ւր ծաղիկ, կանանչ խոտ,
Աւլէ՛ փոշի, մաքրէ՛ օդ.
Անձրեւ անձրեւ՝ ցած արէ՛,
Գալըդ ամենուս բարի։

4. Մեղու.

Հա՛ ծագեցաւ արեգակը,
Հա՛ ծաղկեցաւ մանուշակը,
Մեղուն թողուց իր փեթակը,
Տզտզալով տզտզալով։

Մեղուն թռաւ ծաղկէ ծաղիկ,
Մեղր առաւ քաղցր, անուշիկ,
Մոմը առաւ հոտոտ, լուսիկ,
Պզպզալով պզպզալով։

Անուշ մեղրը մանրը տըղոց,
Դեղին մոմը ամեն սրբոց,
Իսկ չարերուն կըծ ու խայթոց,
Կսկծալով կսկծալով։

5. Գառնուկ.

Սիրուն անմեղ իմ գառնուկ,
Բուրդըդ ճերմակ ու փափուկ,
Դաշտ վազելով ու արօտ,
Մօրըդ կըքաշես կարօտ։
Մի՛ լար, գառնուկ սիրական,
Փոքրիկ տըղի դու նըման.
Կուգայ մայրըդ, հետը շատ
Կըբերէ քեզ անուշ կաթ։

6. Կատու.

Կատուն եկաւ փիսիկ փիսիկ,
Հազար նազով ինչպէս հարսիկ,
Դունչը սրբեց թաթիկներով,
Մազը սանդրեց չանչիկներով,
Կատու կատու՝ հէ՞ր ես տրտում,
Թէ՞ մկներն են այսօր զարթուն։

7. Բադիկ.

Բադիկ բադիկ,
Կարմիր թաթիկ,
Ո՞րտեղ կ՚երթաս կամաց կամաց,
Ձագուկներուդ չորս քով առած։
Բադիկս կ՚երթամ ջուր գըտնելու,
Ձագուկներուս լըւանալու,
Ձագուկներըս մաքուր-մաքուր,
Տըղոց երեսն աղտ է ու մուր։

8. Որսորդ.

Ջուրերի մէջէն գետակ կը սողայ,
Գետակին մէջը բադիկ կըլողայ,
Բադիկը մայր է. ձագերը չորս դին
Ճըչալով ջուրի մէջ կըստատային,
Որսորդը տեսաւ բադն ու ձագերը,
Կապարճէն հանեց սուր սուր նետերը։
Աղեղի լարը քաշեց ... ու յանկարծ
Խեղճաց ձագերուն. նետը ընկաւ ցած։

9. Աստղիկներ.

Աստղիկները աղաչեցին արեւին,
,,Մեզ ալ հետըդ տա՛ր, պըտըտցո՛ւր շուրջ երկրին։"
— Տունը կեցէք, առաջ նորա արեւը,
Նշոյլներով կ'էրեմ ես ձեր աչերը։ —
Աստղիկները աղաչեցին լուսնին,
,, Ուրեմըն դու պըտըտցո՛ւր մեզ շուրջ երկրին",
— Երթանք, որդիք, առաջ նորա հեզ լուսին,
Ու այդ օրէն կըպըտըտին միասին։

---

10. Գարուն.

Արի՛, գարուն,
Արի՛, սիրուն,
Բե՛ր պարզ արեւ,
Առատ անձրեւ.
Խնդրէ Տէրէն.
Հաճար, ցորեն,
Ձմեռն էր մեծ,
Ողջ ըսպառեց,
Ամբար, մառան,
Դատարկ դառան։

---

11. Արտուտիկ.

Արտուտիկ արտուտիկ,
Փետուրներըդ խատուտիկ,
Թեւերովըդ թը՛ռ թը՛ռ թը՛ռ,
Ձայնը աշխարհ՝ ճը՛ռ ճը՛ռ ճը՛ռ.
Ե՛լ Աստըծուն աղօթք կարդա՛,
Որ դաշտերուս ցորեն շատ տայ։

---

12. Ծոյլ.

Մինչեւ յորձակ քուն եղար,
Քունէդ ելլար՝ հաց կերար,
Հաց կերար ու կըշտացար,
Կըշտացար ու պառկեցար,
Այսպէս տարիներ կեցար. . . .
Ետքէն ինչո՞ւ գանգատ կանիս,
Որ ապրուստի ճար չունիս։

---

13. Արեւ.

ՀԱՅ.Ս.Խ.Հ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
С.С.Р.А Публичная Библиотека
7/XI 1922
имени А. Мясникяна
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

Արեւ արեւ՝ արի՛ դուրս,
Քեզ բերիլ ինք աչքի լ[illegible]
Քու քուրիկը լուսինկան
Բերից չամիչ մէկ աման.
Ամպը եկաւ մութ արաւ,
Չամիչն աչքերէս կորաւ.
Բա՛ց երեսըդ, արեգակ,
Մէկ բուռ չամիչ քեզ կուտանք . . . .
Օ՜խ, արեւին խաբեցինք,
Ամպի տակէն հանեցինք։

Ազնիւ աղջիկը։

Ազնիւ աղջան ընկերներուն չի մատնիր,
Ու բարկացած՝ նորա գաղտնին չի յայտնիր.
Բայց երբ հարցնեն վարժապետը կամ ծընողք,
Իր բերանէն բնաւ չի հանիր նա սուտ խօսք։

ՎԵՐՋ

2013

4181

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0059880